

Forsknings- och innovationsframsyn

NORDISKT ERFARENHETSUTBYTE
2008-04-02

**FORSKNINGS- OCH INNOVATIONSFRAMSYN
NORDISKT ERFARENHETSUTBYTE
2 APRIL 2008**

Hur får vi statsministern övertygad om att innovationspolitik för landets tillväxtframtid är något man kan gå till val på? Att det kan vara väl så intressant som barnbidrag och fördelningsfrågor?

Som ett led i IVAs och Vinnovas gemensamma inspel i forskningspolitiken hölls den 2 april ett seminarium där representater för fem nordiska länderna samlades för att diskutera och dela med sig av sina erfarenheter kring forsknings- och innovationspolitik i respektive land. Norden är en framgångsrik region, vi har anledning att ha självförtroende. För bara 10-15 år sedan kände vi oss som en periferi. Idag ser det annorlunda ut.

De nordiska länderna har valt olika strategier och policys för hur universiteten styrs, vad man har för centrala institutioner, FoU-avdrag, hur man samspelar med näringslivet vad gäller forsknings- och utvecklingsinsatser. I Danmark, Finland och Island har forsknings- och utvecklingspolitiken varit en dominerande fråga för statsministrar, finansministrar och de politiska ledningarna och hela innovationspolitiken. Så har inte varit fallet i Sverige och Norge. Hur får vi ett nytt paradigm i våra regeringskanslier och våra finansdepartement?

Lauritz B Holm-Nielsen (rektor Aarhus Universitet, Danmark), Hans Bergström (moderator för dagen), Jan-Erik Karlsen, (professor vid Universitetet i Stavanger, Norge), Erik Överland (Kunnskapsdepartementet i Norge), Vilhjålmur Ludviksson (Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur, Island), Per Eriksson (gd Vinnova), Esko Aho (Sitra, Finland), Klaus Bock (Carlsbergs Forskningscenter, Danmark).

NORGE

Frågan om näringslivets FoU i form av direkt stöd är viktig och här är det norska exemplet med FoU-avdrag ett gott exempel. I Norge arbetar man för fullt för att nå en stark innovationspolitik. Erik Överland vid Kunnskapsdepartementet i Norge berättade om landets regering som är i färd med att lägga den förste innovationspropositionen någonsin. Olja, energi, havsbruk, turism, hälsovård är bland de forskningsområden där strategiska forskningsinsatser kommer att göras

– Vi ser på det som ett väldigt viktigt arbete. Norge präglas nu av väldigt hög produktivitet per arbetstimma, sa han.

Jan-Erik Karlsen, professor vid Universitetet i Stavanger konstaterade att Norge, som någon sagt i en OECD-undersökning, dras med en paradox och gåta: trots att man inte satsar som man ska så lyckas normmännen och är ett av Europas bäst producerande länder.

– Det finns anledning att vara skeptisk till OECD-analyser, sammansättningen av indikatorerna varierar och det är svårt att veta om vi egentligen mäter samma saker, sa Jan-Erik Karlsen.

DANMARK

En central fråga under dagen var universitetens självständighet. Hur man ska kunna kapitalisera universiteten? Danmark tillhör de länder där politikerna förstått den internationella konkurrensens betydelse. Klaus Bock, professor vid Carlsbergs Forskningscenter och Lauritz B Holm-Nielsen, rektor vid Aarhus Universitet, berättade om hur man i Danmark halverat antalet universitet som numera också är självstyrande med externa styrelser. Dock äger universiteten inte ännu sina hus.

Förutom självständiga universitet är den danska statsministern personligen djupt engagerad i globaliseringsfrågor och FoU-frågor. Beslut finns att FoU-frågorna ska utgöra en procent av statens budget och att hälften av resurserna ska öronmärkas till de självstyrande universiteten.

– Vi har haft stora reformer i Danmark för att rationalisera universitetssektorn. Våra politiker har erkänt ökad internationell konkurrens och vi har fått en ökad förståelse för samspel mellan forskning och industri. Även befolkningen har accepterat detta, mycket tack vare starkt engagemang från regeringen, sa Lauritz B Holm-Nielsen.

Vilhjálmur Ludvíksson.

ISLAND

Island satsar proportionellt mest i världen på FoU och är idag det ledande tillväxtlandet i Norden. Hela 1,2 procent av BNP ska gå till FoU. 2003 införde man på Island ett vetenskaps- och teknologiforskningsråd där en rad ministrar och representanter för vetenskap och näringsliv ingår. Vilhjálmur Ludvíksson vid Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur berättade hur Island har utvecklats från ett av Europas fattigaste land till ett av de rikaste. Han konstaterade också att det inte finns något som är så nyttigt som "organiserade kriser"

– Vi har haft flera kriser, fisket har varit orsak till flera av dem, och nu står vi inför ytterligare en, denna gång en finansiell kris.

Vilhjálmur Ludvíksson menade vidare att man måste utforma forskningsinsatserna på bred satsning, även humaniora och poängterade att det är individer och deras kreativitet som är ledande i utvecklingen, som drar vagnen.

FINLAND

Finland är på flera sätt ett förebildsland i Norden. Där har man tydligt visat att det går att prioritera framtidssatsningar och man har lyckats utbilda en stor kader av beslutsfattare för att få dem att förstå globaliseringens nya villkor. Det gör att man har en grund för att resonera på ett rationellt sätt om politiska åtgärder.

Esko Aho, tidigare Finlands president, idag chef för Jubileumsfonden för finlands självständighet, Sitra, påpekade att de stora bolagen är globala och inte längre bara multinationella. Att Ericsson och Nokia ska ha en fördel av att vara svenska eller finska blir alltmer tveksamt. Båda företagen kan förlägga sin verksamhet var som helst i världen.

– De kommer att agera globalt om vi inte har tillräckligt högklassiga resurser att erbjuda, vi kommer att tappa inte bara produktionen utan också forsknings- och utvecklingsresurserna.

Det var på 80-talet som utvecklingen tog fart i Finland. Innan dess vara det förbjudet för universitet att samarbeta med näringslivet.

Esko Aho talade vidare om hur efterfrågan har blivit allt viktigare vad gäller innovation.

– Det är inte brister på pengar och resurser, inte brist på kvalificerad personal. Det är brist på marknad. Det är det som är den stora skillnaden mellan Europa och USA som haft en ledande roll i världen vad gäller innovativa marknader.

Just nu ser man över en ny strategi för innovationssystemet i Finland där just efterfrågan ska bli viktigare. Skog, hälsa, metall och IKT är viktiga områdena som det ska satsas på och för vart och ett av områdena kommer ett strategiskt forskningscentrum att byggas upp.

Positivt är att vi i Norden har en förmåga att anpassa oss snabbare än andra till förändringar. Därför är det också viktigt med nordiskt samarbete, det blir lättare att få igenom förändringarna om vi har samma typer av processer på gång.

Esko Aho avslutade med att peka på en annan stor utmaning som samtliga nordiska länder bör arbeta med: jämlikhet.

– Jämlikhet har stort värde i alla de nordiska länderna. Men jämlikhetstanken är ett hinder i utvecklingen. Vi måste lära oss att satsning på kvalitet och goda resultat inte är emot jämlikhet och samhällets krav. Ideologiskt kommer det bli svårt, speciellt på våra universitet, men vi måste lära oss att leva med detta på något sätt.

Esko Aho.